

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 564 sahifa,
1-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Milliy xarakter tushunchasining pedagogik va aksiologik talqini.....	10
Usmonova Muattar Bahadirjonovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'zini o'zi anglashida muloqotning o'rni	14
Yaxshiboyeva Zuhra, Pardayeva Munisa	
Maktabgacha ta'lim tizimida sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirishning zamonaviy usullari	17
Dilsora Shodmonova	
Педагогические предпосылки развития билингвизма у детей в дошкольных образовательных учреждениях	24
Истамова Нигора Азимжановна	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida neyrogimnastika texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik asoslari.....	29
Saidova Nigora Olimovna, G'ulomova Shaxnoza Abdusalom qizi	
Jismoniy tarbiya va sport: iqtidorli yoshlarni tanlash, saralash va ularni maqsadli tayyorlashning zamonaviy yo'llari.....	32
Muxamedjanov Shovkat Muxrumovich	
Yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanishning pedagogik asoslari.....	36
Nomozov Muhammadyusuf Meyliqul o'g'li	
Sport tashkilotlarida rahbarlik qilish va boshqarish.....	40
Artikov Xayrulla Baxtiyarovich	
Formation and Development Stages of Terminology as a Scientific Discipline	44
Lola Mannobova	
Lexicographic Features of Onomastic Units in English and Uzbek Dictionaries	48
Berdiyeva Mashhura Tulqin qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining qobiliyat, qiziqish va o'rganish usullarini hisobga olgan pedagogik metodlar va dars rejaları	51
Abdullaeva Gulmira, Egamberganova Yorqinoy Ollobergan qizi	
Disputning ingliz romanlaridagi pragmatik va lingvokulturologik ko'rinishlari	55
Abdumalikova Diyoraxon Rafiqjon qizi	
O'yin texnologiyalarining aqliy rivojlanishida muammolari bo'lgan bolalar ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni	59
Abdunazarov Abdumutal Olimovich	
Auditoriyada va auditoriyadan tashqari jarayonda talabalar ijtimoiylashuvini rivojlantirish mexanizmlari	64
Alimova Gulrux Farhod qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda interaktiv o'yin texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari	70
Axtamova Mohinur O'tkir qizi	
Oilaviy zo'ravonlikka uchragan ayollarni qo'llab-quvvatlashda mahalla va ijtimoiy xizmatlarning o'rni	74
Dumarova Gulfira Kozimbekovna, To'liqinova Muxlisaxon Jamshid qizi	
O'zbek milliy romanchiligida tarixiy haqiqat va badiiy talqin (Xayriddin Sultonning "Yaldo kechasi" romani misolida)	78
G'aybulloyeva Parvina Samandar qizi	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ faoliyatning ontogeneza shakllanishi	82
Hamraqulova Durdona Dilshod qizi	
Neuroeducation va Phygital Learning asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv faolligini rivojlantirish metodikasi	87
Hikmatova Yulduz Nuritdinovna	

Autizm spektri buzilgan bolalarning ijtimoiy-pedagogik moslashuvining nazariy asoslari	91
<i>Shodmanxojiyeva Iroda Ne'matulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda o'yin texnikalarining roli	95
<i>Jamolova Farida Fatillo qizi</i>	
Ta'lim qardosh tillarga yo'naltirilgan mtt direktorining boshqaruv kompetentligini rivojlantirish mexanizmlari (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida)	98
<i>Jumagulova Gulziya Madiyarovna</i>	
Oliy ta'limda talabalarning raqamli taqdimot va ommaviy nutq ko'nikmalarini axborot texnologiyalari vositasida takomillashtirish	103
<i>Junaydullayev Oxunjon Kaxorjon o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'yin texnologiyalari orqali nutq malakalarini rivojlantirish	107
<i>Maqsuda Maxsudovna Murodova</i>	
O'zbek tilida "nur" so'zining ko'chma ma'nolari	113
<i>Maxbuba Axatova</i>	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashda raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	116
<i>Misirova Nodira Tovbayevna, Nosirova Dilfuza Sa'dullayevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida og'zaki nutqini shakllantirishdagi qiyinchiliklar	120
<i>Nabiyeva Xilola Abdulmuratovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ma'naviy-ma'rifiy qiyofasini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari...	123
<i>Niyozova Maftuna Normaxmat qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida "Tarbiya" fanini tabiiy fanlar bilan integratsiyalash asosida ekologik tafakkurni shakllantirish.....	126
<i>Norbo'tayeva Iroda Yunusovna</i>	
Suzish vositalari yordamida talabalarning qo'l va oyoq mushaklarini rivojlantirish metodikasi	130
<i>Nosirov Sardor To'lqinjon o'g'li</i>	
Bo'lajak pedagoglarning metakognitiv kompetensiyasini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	134
<i>Nosirova Ra'no Xamidovna</i>	
Dual ta'limda oliy ta'lim va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning mazmuni.....	137
<i>Qoraboyeva Zohidaxon To'lanboyevna, Tursunbayeva Sevara Abdullo qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar nutqida noverbal vositalarning roli	142
<i>Qurbanova Surayyo Tuynazar qizi, Maqsudboyeva Dilbar Olimjon qizi</i>	
Texnologiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvning pedagogik zarurati va nazariy asoslari	146
<i>Qurbonmurotov Eldor Abdusaidovich</i>	
O'zbekistonning zamonaviy ta'lim muhitida o'zbek-rus bilingvizmi sharoitida o'quvchilar nutqining psixolingvistik xususiyatlari.....	149
<i>Qurdasheva Bonu Bexzod qizi</i>	
Xorij olimlari tadqiqotlarida prosotsial xulq-atvor namoyon bo'lishining o'rganilishi	153
<i>Rahimova Sarvinov Odilboy qizi</i>	
Musiqqa fanlarini o'qitishda inquire-based learning texnologiyasidan foydalanish metodlari.....	157
<i>Raximova Dilbar Rizakulovna</i>	
Maktab rahbarining qaror qabul qilish uslubi pedagogik jamoa ijtimoiy faolligini rivojlantirish omili sifatida..	161
<i>Raximova Maryam O'tkir qizi</i>	
Yosh sportchilarda yurak-qon tomir tizimining morfofunksional adaptatsiyasi va sportchi yuragi fenomeni..	173
<i>Alimova Nasiba Adxamovna</i>	
Mintaqaviy iqtisodiyotda turizm klasterlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	179
<i>Kurbonova Kamola Ilxomovna</i>	
Nutq madaniyati va notiqlik san'ati	183
<i>Mamadaliyeva Lola Shailyasovna</i>	
Molekulyar fizikada klasster yondashuvi asosida masalalar yechish samaradorligini oshirish	188
<i>Mirzamuratov Baxodir Fayzullayevich</i>	
Oliy o'quv yurtlari, sport tashkilotlari va sport marketingi tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning zarurati.....	192
<i>Samatov Javlonbek Abdukayumovich</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini texnologiya darslarida turli materialdan amaliy ishlarni tashkil qilish metodikasi	195
<i>Sanakulov Xamrakul Rizakulovich, O'roqova Nigina Botirjon qizi, Xoliqulova Ozoda Shuxratovna</i>	
Modern Teaching Methods in English Language Learning.....	199
<i>Sarvinoz Abdulhakimova</i>	
Erkin Vohidov ijodining o'rganilishi	202
<i>Shahnoza Muhammadiyeva</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida nutqiy faoliyatni rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	205
<i>Shopulatova Nasiba Umirovna</i>	
Yuqori intensivlikdagi atsiklik yuklamalar ta'sirida futbolchilar organizmi funksional holatining yoshga oid xususiyatlari.....	208
<i>Shukurova Sayyora Sa'dullaevna, Kadirov Abdurashid</i>	
Talabalarda badiiy did va estetik tarbiyasini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	211
<i>Temirov Murodjon Anvarovich</i>	
The Role of Authentic Materials in Teaching English for Specific Purposes: Implications for Tourism Students.....	215
<i>Toshmamatova Marjona Olimjon kizi</i>	
Neyrokognitiv rivojlanish va bolalarning maktabga psixologik tayyorgarligi o'rtasidagi bog'liqlik	220
<i>Toshpo'latova Mahina Farxod qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda terminologik tafakkurni rivojlantirishning nazariy asoslari	224
<i>Umaraliyeva Shahlo Sayfullo qizi</i>	
Artistic Pedagogy as a Basis for Developing Spiritual-Communicative Culture in Student Youth: Pedagogical Foundations	228
<i>Umarova Malika Khisabidinovna, Orifjonova Kamolabonu Kozimbek qizi</i>	
Pragmatic Competence and Cultural Adaptation in EFL Contexts: Challenges and Pedagogical Implications.....	232
<i>Veronica Khatamova</i>	
Ta'lim tojik tilida olib boriladigan maktablarda morfologiya o'qitish muammosi	236
<i>Xojiyeva Iroda Zokirjon qizi</i>	
Innovatsion yondashuv asosida "Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish" modulini o'qitish metodikasi muammo sifatida	240
<i>Zaxro Yo'ldashovna Shanasirova</i>	
Interaktiv topshiriqlar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining chet tiliga bo'lgan qiziqishlarini individuallashtirish	246
<i>Nishonova Gulchehra Ravshanjon qizi</i>	
The Role of Project-Based Learning and Artificial Intelligence Technologies in Enhancing Foreign Language Students' Academic Achievement and Motivation.....	250
<i>Olimov Sh. Sh., Zaripov K. Ya.</i>	
Mechanisms for Assessing Academic Achievements in the Finnish Education System and the Possibility of their Adaptation In Schools In Uzbekistan	254
<i>Saytbekova Svetlana Saylaubaevna</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish	257
<i>Xoldorova Mashxura G'ulomovna</i>	
Finlyandiya ta'lim tizimida o'quvchilarning o'zlashtirishini baholash mexanizmlari va ularni O'zbekiston maktablarida qo'llash istiqbollari.....	260
<i>Xudaybergenova Zuxra Isakovna</i>	
Jadidchilik harakati va uning pedagogik-ijtimoiy mohiyati hamda tamoyillari	263
<i>Yusupov Ma'mur Ma'rufovich</i>	
Проблемы нравственного воспитания личности в произведениях В. Распутина.....	269
<i>Рахимова Шахзода Равшановна</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik omillari	273
<i>Imamova Nasiba Xurramovna</i>	

Bo'lajak biologiya o'qituvchilarida tolerantlik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari	276
<i>Xidirov Faxriddin Fozilovich</i>	
Транслингвальные практики русскоязычных мигрантов в условиях многоязычной среды	280
<i>Рахмонова Нилуфар Уткир кизи</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarda leksik-grammatik komponentni diagnostika qilish metodlari	284
<i>Mamatkulova Lobar Tolibjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalari asosida bolalarning ta'limiy faoliyatini rivojlantirish.....	288
<i>Norqulova Ma'mura Husniddin qizi</i>	
Nutqdagi fonetik kamchiliklarning o'quv faoliyati va savodxonlikka ta'siri	293
<i>Xikmatova Saboxat Xusniddinovna</i>	
Oliy ta'limda sog'lom psixologik muhitni shakllantirish omillari	296
<i>Xusanbayeva Ziyoda Maxmutdjon qizi</i>	
Social-Psychological Factors of Increasing the Quality of Life	300
<i>Abdullaeva Ranazhon Matyakubovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy ko'nikmalarini rivojlantiruvchi zamonaviy o'quv topshiriqlarini ishlab chiqishning ilmiy-metodik asoslari.....	307
<i>Abdumalikova Gulchiroy</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tayanch hayotiy va fanga oid kompetensiyalarni shakllantirishning didaktik imkoniyatlari.....	311
<i>Adizova Nigora Baxtiyorovna, Sayfullayeva Dilnoza Amrullayevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tili darslarida madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	316
<i>Azimova Maftuna Azizbekovna</i>	
Talabalarda lingvistik kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik asoslari	321
<i>Eshbekova Dilnoza Ibraimovna</i>	
Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarida moslashuvchanlikning psixologik xususiyatlari	324
<i>Fayziyeva Gulhayo Erkin qizi, Fatullayeva Manzura Idillo qizi</i>	
Naim Karimov talqinida Oybek badiiy tafakkurining biografik manbalari	327
<i>Jonpo'lotova Gulshoda Qobil qizi</i>	
Kurashchilarning kuch sifatini rivojlantirishda maxsus mashqlardan foydalanish	334
<i>Muxamedjanov Umidulla Fayzullayevich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllantirishning ijtimoiy-pedagogik asoslari	337
<i>Saidova Malika Erkin qizi</i>	
Yengil atletika texnikalarini pedagogik mahoratni rivojlantirish metodikalarida qo'llash	340
<i>Sattarov Qarshiboy Narqulovich, Mirzayev Karim Mamarasul o'g'li</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlarida shug'ullanuvchilarning tezkorlik va chidamlilik sifatlarini rivojlantirishning innovatsion metodikasi	344
<i>Sattarov Sardor Sunnatulloevich</i>	
Innovatsion rivojlanish asosida uzluksiz ta'limning integratsiyalashgan mazmunini modellashtirish metodologiyasi.....	348
<i>Umarov Lutfillo Murodilloyevich</i>	
Milliy maktablarda rus tilini o'qitishda raqamli ta'lim resurslari va veb-saytlardan foydalanish metodikasi....	352
<i>Xolmirzayeva Munira Jahongir qizi</i>	
Педагогические основы повышения профессиональной компетентности будущих преподавателей физического воспитания высших образовательных учреждений	357
<i>Мавлянов Бахром Сангирович</i>	
Раннее выявление и мониторинг кожных заболеваний с помощью искусственного интеллекта: интегрированные архитектуры, алгоритмы и перспективы клинического внедрения	361
<i>Э. Ш. Назирова, Ш. Б. Абдусаломова</i>	
Ingliz tilida modallikni ifodalash vositalari va ularning semantik xususiyatlari	368
<i>Abdujalilova Sarvinov Rashid qizi, Abdurazzokova Mehriniso Azimjon qizi</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Ona va farzand munosabatlarida etnomadaniy omillarning psixologik xususiyatlari..... 373 <i>Abdullayeva Dilbar Ubaydullayevna</i>
	O'quvchilarning gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishda interaktiv metodlarning o'rni 378 <i>Abdurahmanov Muhammadjon G'ulomjonovich</i>
	Aralash ta'lim texnologiyalari asosida ta'lim jarayonini loyihalashning ilmiy-metodik asoslari..... 381 <i>Alibayev Sobir Xolboyevich</i>
	Formativ baholash jarayonidan foydalanib o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish 386 <i>Amirkulova Dilnoza Zokir qizi</i>
	Bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy-pedagogi faoliyatga tayyorlash tendensiyalari 389 <i>Artikbayeva Aziza Abror qizi</i>
	The Role of National Values in English and Uzbek Literature: a Comparative Study 392 <i>Ataniyazova Sohiba Xamidovna</i>
	Frans Kafka ijodining psixologik talqini..... 396 <i>Atayev Shukur-Ali Ayub-Aliyevich</i>
	Development of a Set of Health-Promoting Exercises for Middle-Aged Men 50-60 Years Old, Taking Into Account Physical Training 400 <i>Dehqonova Mahmuda Ortiqovna</i>
	Oliy ta'limda talabalarni jismoniy rivojlantirish metodikalari 404 <i>Imomov Asliddin Abdurazoqovich, Sattarov Qarshiboy Narqulovich</i>
	Современные мобильные технологии: эволюция и развитие..... 408 <i>Жураев Илхом Исхокович</i>
	Bo'lajak o'qituvchilarda kongruentlik kompetensiyasini rivojlantirishning mazmuni 413 <i>Kamalova Dilobar Tairovna</i>
	Methodology for Developing Communicative Competence of Future Teachers Based on Multimedia Tools..... 418 <i>Kudratova Sultonposhsha Otabek qizi, Khalilova Mukhlisa Ulug'bek qizi, Ziyotova Umida Otabek qizi</i>
	Raqamli ta'lim muhitida ona tili darslarida matn bilan ishlashni tashkil etish..... 423 <i>Erdanova Zamira Olimovna</i>
	Milliy sport turlari orqali talaba yoshlar bilan interfaol dars jarayonini tashkil etish..... 426 <i>Mirzayev Az'am Xudaynazarovich, Sattarov Qarshiboy Narqulovich</i>
	Pedagogika bitiruvchilarining kasbiy o'zini o'zi rivojlantirishga asoslangan barqaror bandligini ta'minlash modeli..... 430 <i>Omonova Mohiniso Maqsud qizi</i>
	Boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiyani sun'iy intellekt asosida takomillashtirishning pedagogik imkoniyatlari..... 435 <i>Panjliyev Jo'raqul Menglimamat o'g'li</i>
	Boshlang'ich ta'limda web-kvest topshiriqlardan foydalanish..... 440 <i>Saidova Gavhar Ergashovna, Itolmasova Oygul Sabritdinovna</i>
	Developing Communicative Competence in English Language Education Through Modern Interactive Methods 443 <i>Sativoldieva Shoxsanam Utkir qizi</i>
	Анализ современных подходов и их недостатков к совершенствованию методов повышения пропускной способности в разветвлённых оптических сетях связи 447 <i>Киямов Рахматулло Рузиевич</i>
	Психологические механизмы профилактики противоправного поведения несовершеннолетних (на примере Республики Казахстан) 452 <i>Тайтелиева Ақтолқын Битуқызы</i>
	Professional ta'lim muassasalarida o'quvchilarning stressga bardoshlilikini rivojlantirishning pedagogik modeli 459 <i>Islamova Fotima Shamsiddinovna, Aliqulova Nilufar Jumanazar qizi</i>
	The Importance of Developing an Exercise Complex for Preparing Para Armwrestlers for Competition..... 463 <i>Karimov Faxriddin Xurramovich</i>

Loyiha asosidagi ta'limda portfolio va baholash rubrikalari tizimi: boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetensiyani monitoring qilish.....	467
Maxmudova Zulxumor Alim qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilar uchun mustaqil ta'limni tashkil etish modeli	472
Muqimova Zulxumor Ziyataliyevna	
Methods for Developing Labor Productivity Through Increasing the Physical Activity of Enterprise and Organization Employees	477
Muxametov Axmad Muxametovich	
Developing Learner Autonomy Through Peer and Self-Assessment In EFL Classrooms.....	481
Rakhmonova Nodirakhon Mukhammadjonovna	
Oilaviy muhitning bolalar shaxsiy rivojlanishiga psixologik ta'siri	488
Xidoyatova Layli To'xtasinovna, Xursanova Mashhura Bobir qizi	
Tarbiyasi og'ir o'smirlarda ijtimoiy adaptatsiya va shaxslararo munosabatlar xususiyatlari.....	493
Elov Ziyodulla Sttorovich, Muxammadiyeva Gavhar Sirojiddin qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq madaniyatini shakllantirishning ilmiy-nazariy masalalari va pedagogik shartlari.....	499
Nasriddinova Nasiba Alimjonovna	
Ingliz va o'zbek lug'atlarida frazeologik birliklarning berilishi va lug'atlardagi muammolar	505
Oqboyeva Zulfiya Bobonazarovna	
Gamifikatsiya texnologiyasi asosida talabalarning o'quv motivatsiyasini rivojlantirish	510
Yuldashev Sardarxon Rashitxon o'g'li, Sattarova Maftuna Ravshan qizi	
Argumentativ tuzilmalar va sintaktik modellar: aktiv/passiv konstruksiyalar va nominalizatsiya hodisasi	513
Utupova Oysapar Urazmatovna	
Yoshlarni sog'lomlashtirish jarayonida milliy va xalq o'yinlaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari...	516
Axmedov Gayratjon Kosimovich	
Introduksiya sharoitida dorivor valeriana (<i>Valeriana officinalis</i> L.) ning suv rejimi, biokimyoviy tarkibi va ildiz hosildorligi	522
Xamrayev Rashid Ravshan o'g'li, Omonova Dildora Uchqun qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni savod o'rgatishga tayyorlashda zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalardan foydalanishning metodik asoslari.....	527
Go'zal Qurbonova	
Shaxmat mashg'ulotlari orqali talabalarda tafakkur va qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish	532
Kulboyev Nodirjon Salaydinovich	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasiga oid G'arb pedagogik tafakkurining ilmiy-nazariy asoslari	535
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li	
Tabiiy fanlarni o'qitishda TIMSS yondoshuvining ahamiyati.....	539
Xoldorova Shahnoza Ismatjon qizi	
Zamonaviy raqamli texnologiyalar yordamida lingvokulturologik kompetensiyani rivojlantirish	544
Barotova Gulhayo Farhod qizi	
Uy ta'limidagi imkoniyati cheklangan bolalarning ijtimoiy-psixologik moslashuvi va ta'lim sifati monitoringi tahlili.....	548
Tojimatova Gavxarxon G'ulomjonovna, Pulatova Gulnoza Murodilovna	
O'quvchilarda tarixiy tafakkurni rivojlantirishda multimedia texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari	554
Muhammadiyev Javlon Hayitboyevich	
Muammoli ta'lim asosida o'quvchilarda geografik bilimlarni rivojlantirishning ilmiy-metodik asoslari.....	558
Yovqochev Furqat Ulug'bek o'g'li	
Geografiya ta'limida 4k ko'nikmalarini rivojlantirishning innovatsion usullari.....	561
Yuldasheva Oyjamol Davronbek qizi	

BO'LAJAK TARBIYA FANI O'QITUVCHILARINING DEONTOLOGIK KOMPETENSIYASIGA OID G'ARB PEDAGOGIK TAFAKKURINING ILMIY- NAZARIY ASOSLARI

Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
 "Pedagogika" kafedrasida pedagogika fanlari bo'yicha
 falsafa doktori (PhD), dotsent

Annotatsiya: Maqolada bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasiga oid g'arb pedagogik tafakkurining ilmiy-nazariy asoslari tahlil qilingan. Komenskiy, Lokk, Russo, Pestalotssi, Montessori va Freire kabi pedagog olimlarning pedagogik-axloqiy qarashlari asosida pedagogik mas'uliyat, insonparvarlik, pedagogik odob, empatiya va reflektiv faoliyatning mazmun-mohiyati yoritilgan. Shuningdek, UNESCO, OECD hamda CASELning zamonaviy kompetensiyaviy yondashuvlari bilan klassik pedagogik qarashlarning metodologik uyg'unligi asoslab berilgan hamda bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasini rivojlantirishga oid ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik deontologiya, pedagogik etika, pedagogik mas'uliyat, reflektiv yondashuv, pedagogik muloqot, empatiya, tolerantlik, kasbiy kompetensiya, tabiiy qobiliyat, insonparvarlik.

Abstract: The article analyzes the scientific and theoretical foundations of Western pedagogical thought related to the deontological competence of future Moral Education teachers. Based on the pedagogical and ethical views of Comenius, Locke, Rousseau, Pestalozzi, Montessori, and Freire, the essence of pedagogical responsibility, humanism, pedagogical ethics, empathy, and reflective activity is revealed. The study also substantiates the methodological compatibility of classical pedagogical ideas with the modern competency-based approaches of UNESCO, OECD, and CASEL, and develops scientific and practical recommendations for improving the deontological competence of future Moral Education teachers.

Key words: pedagogical deontology, pedagogical ethics, pedagogical responsibility, reflective approach, pedagogical communication, empathy, tolerance, professional competence, natural abilities, humanism.

Аннотация: В статье проанализированы научно-теоретические основы западной педагогической мысли, связанные с деонтологической компетентностью будущих преподавателей предмета "Воспитание". На основе педагогико-этических взглядов Коменского, Локка, Руссо, Песталоцци, Монтессори и Фрейре раскрыта сущность педагогической ответственности, гуманизма, педагогической этики, эмпатии и рефлексивной деятельности. Также обоснована методологическая взаимосвязь классических педагогических идей с современными компетентными подходами UNESCO, OECD и CASEL, а также разработаны научно-практические рекомендации по развитию деонтологической компетентности будущих преподавателей предмета "Воспитание".

Ключевые слова: педагогическая деонтология, педагогическая этика, педагогическая ответственность, рефлексивный подход, педагогическое общение, эмпатия, толерантность, профессиональная компетентность, природные способности, гуманизм.

KIRISH

Jahon ta'lim tizimida pedagog shaxsining kasbiy-axloqiy fazilatlarini, pedagogik odob va deontologik kompetensiyasini rivojlantirish masalasi ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Ayniqsa, globallashuv, raqamli transformatsiya, ma'naviy tahdidlar va ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi sharoitida o'qituvchining nafaqat kasbiy bilim va metodik tayyorgarligi, balki uning axloqiy mas'uliyati, pedagogik madaniyati, kommunikativ kompetensiyasi hamda insonparvarlik tamoyillariga asoslangan faoliyati muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu jihatdan bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasini rivojlantirish bugungi pedagogik ta'limning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Mamlakatimizda ham pedagog kasbining ijtimoiy nufuzi va kasbiy mas'uliyatini oshirish, o'qituvchilarning kasbiy-etik kompetensiyalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni, "Pedagogning maqomi to'g'risida"gi qonuni, "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi", "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi", shuningdek, umumiy o'rta ta'lim tizimida "Tarbiya" fanini joriy etishga oid normativ-huquqiy hujjatlar mazkur yo'nalishdagi ilmiy tadqiqotlarning metodologik asosini tashkil etadi.

Shuningdek, UNESCOning "Education 2030" konsepsiyasi, OECDning global kompetensiyalar modeli, CASELning ijtimoiy-emotsional ta'lim dasturi, Erasmus+ xalqaro ta'lim loyihalari hamda xalqaro pedagogik standartlarda pedagogning professional etikasi, tolerantligi, empatiyasi, reflektiv faoliyati va ma'naviy mas'uliyatiga oid talablar ilgari surilgan. Mazkur xalqaro yondashuvlar bo'lajak pedagoglarning deontologik kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslarini boyitishga xizmat qilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagogik deontologiyaning shakllanishi va rivojlanishida G'arb pedagogik tafakkuri alohida o'rin tutadi. Xususan, M.Monten, Y.A.Komenskiy, J.Lokk, J.J.Russo kabi mutafakkirlarning pedagog shaxsiga qo'ygan axloqiy va kasbiy talablariga oid qarashlari bugungi zamonaviy pedagogik deontologiyaning muhim nazariy manbalaridan biri hisoblanadi. Ular o'qituvchining shaxsiy namunaliligi, insonparvarligi, adolatligi, o'quvchi shaxsiga hurmat bilan munosabatda bo'lishi, pedagogik muloqot madaniyati hamda kasbiy mas'uliyati masalalariga alohida e'tibor qaratganlar.

G'arb pedagogik tafakkurida pedagog shaxsining kasbiy-axloqiy fazilatlari va pedagogik odob masalalari muhim o'rin egallaydi. Xususan, chex pedagogi Y.A.Komenskiy o'qituvchini "jamiyatning eng muhim va sharafli shaxsi" sifatida baholab, pedagogning nafaqat bilim beruvchi, balki axloqiy namuna bo'lishi lozimligini ta'kidlagan. U o'zining "Buyuk didaktika" ("Didactica Magna") asarida o'qituvchi faoliyatida insonparvarlik, adolat, mehribonlik va pedagogik mas'uliyat ustuvor bo'lishi kerakligini qayd etadi. Komenskiyga ko'ra, pedagogning shaxsiy namunasi tarbiya samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir.

Ingliz faylasufi va pedagogi J.Lokk esa tarbiya jarayonida pedagogning muloyimligi, sabr-toqati va individual yondashuviga alohida e'tibor qaratgan. Uning "Tarbiya haqida fikrlar" ("Some Thoughts Concerning Education") asarida bolaga nisbatan zo'ravonlik va qo'pollikni rad etib, tarbiyada ongli intizom va hurmatga asoslangan pedagogik munosabatni ilgari suradi. Olim pedagogning vazminligi, o'zini boshqara olishi va axloqiy yetukligini samarali tarbiyaning muhim sharti sifatida ko'rsatadi.

Fransuz ma'rifatparvari J.J.Russo esa "Emil yoki tarbiya to'g'risida" ("Émile, ou De l'éducation") asarida bolani tabiiy rivojlantirish g'oyasini ilgari surib, pedagogning vazifasi bolaning tabiiy qobiliyatlarini zo'ravonliksiz va erkin muhitda rivojlantirishdan iborat ekanligini ta'kidlaydi. Russo pedagog shaxsining axloqiy pokligi, samimiyligi va insonparvarligini tarbiya jarayonining asosiy talabi sifatida baholaydi.

Shuningdek, g'arb pedagogik tafakkuridagi mazkur yondashuvlar bugungi xalqaro ta'lim konsepsiyalarida ham o'z aksini topmoqda. Xususan, UNESCOning "Education 2030" konsepsiyasi, OECDning global kompetensiyalar modeli hamda CASELning ijtimoiy-emotsional ta'lim modeli pedagoglarda empatiya, mas'uliyat, reflektivlik, ijtimoiy ong va kommunikativ madaniyatni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratadi. Mazkur kompetensiyalar bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasini shakllantirishning muhim tarkibiy qismlari hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, g'arb pedagogik tafakkurida ilgari surilgan pedagogik-axloqiy qarashlar bugungi pedagogik ta'lim tizimi uchun ham o'z dolzarbligini saqlab qolmoqda. Ayniqsa, pedagogning kasbiy odobi, ma'naviy mas'uliyati, pedagogik muloqot madaniyati va shaxsiy namunaliligiga oid g'oyalar bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasini rivojlantirishda muhim ilmiy-nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur pedagogik qarashlar bugungi kunda bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasini rivojlantirishda muhim ilmiy-nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Chunki ularda pedagogik mas'uliyat, kasbiy etika, pedagogik muloqot madaniyati, insonparvarlik va reflektiv yondashuv kabi deontologik sifatlarning mazmun-mohiyati yoritilgan.

G'arb pedagogik tafakkurida pedagog shaxsining kasbiy-axloqiy qiyofasi va pedagogik mas'uliyati masalalari turli davrlarda turlicha yondashuvlar asosida rivojlanganligi kuzatildi. Xususan, I.G.Pestalotssi pedagogik faoliyatning markazida mehr-muhabbat va insonparvarlik tamoyillari turishi lozimligini ta'kidlab, tarbiya jarayonida "qalb, aql va qo'l uyg'unligi" g'oyasini ilgari surgan. Olimning fikricha, pedagog o'quvchining nafaqat intellektual, balki ma'naviy va hissiy rivojlanishiga ham mas'uldir. Bu yondashuv bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarida empatiya va pedagogik g'amxo'rlik kompetensiyalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

A.Disterveg pedagogning kasbiy mustaqilligi va pedagogik madaniyatiga alohida e'tibor qaratadi. U "yomon o'qituvchi haqiqatni aytib beradi, yaxshi o'qituvchi esa uni topishga o'rgatadi" degan g'oyani ilgari surib, pedagog faoliyatida reflektiv yondashuv va o'quvchi shaxsini hurmat qilish tamoyillarini asoslaydi. Bu qarashlar bugungi kompetensiyaviy ta'lim modelidagi reflektiv kompetensiyalar bilan uzviy bog'liqdir.

J.Dyui esa pragmatik pedagogika asoschisi sifatida ta'limning ijtimoiy xarakteriga alohida urg'u beradi. Uning fikricha, pedagog o'quvchini real hayotiy faoliyatga tayyorlashi, unda mustaqil fikrlash va ijtimoiy mas'uliyat hissini shakllantirishi lozim. Dyui pedagogik jarayonni demokratik hamkorlik asosida tashkil etishni taklif etadi. Mazkur yondashuv bugungi "Tarbiya" fanining fuqarolik, ijtimoiy faollik va mas'uliyatga yo'naltirilgan maqsadlari bilan uyg'unlashadi.

M.Montessori pedagogik qarashlarida esa bolaning individual rivojlanishi va erkin tanloviga ustuvor ahamiyat qaratiladi. Olimaning fikricha, pedagog nazorat qiluvchi emas, balki yo'naltiruvchi va qo'llab-quvvatlovchi subyekt sifatida faoliyat yuritishi kerak. Montessori pedagogikasi pedagogning sabr-toqati, kuzatuvchanligi va pedagogik etikaga asoslangan munosabatini muhim kasbiy sifat sifatida baholaydi.

Paulo Freire esa pedagogik faoliyatda inson erkinligi, dialog va ijtimoiy adolat tamoyillariga e'tibor qaratadi. U "ezuvchi pedagogika"ni tanqid qilib, pedagog va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlikka asoslangan dialogik ta'lim modelini ilgari suradi. Freire pedagogning axloqiy pozitsiyasi va ijtimoiy mas'uliyatini pedagogik faoliyatning muhim tarkibiy qismi sifatida ko'rsatadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, g'arb pedagogik tafakkuridagi mazkur qarashlar zamonaviy pedagogik deontologiyaning nazariy asoslarini boyitadi. Ayniqsa, pedagogning kasbiy etikasi, pedagogik muloqot madaniyati, reflektiv faoliyati, tolerantligi va insonparvarligi kabi sifatlar bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasini rivojlantirishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, mazkur pedagogik qarashlarda pedagogning kasbiy mas'uliyati, axloqiy namunaliligi, pedagogik muloqot madaniyati, insonparvarlik, tolerantlik hamda reflektiv faoliyatiga oid g'oyalar ustuvor ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, pedagogning o'quvchi shaxsiga hurmat bilan munosabatda bo'lishi, individual yondashuvni amalga oshirishi hamda tarbiya jarayonida ma'naviy-axloqiy etakchilikni namoyon etishi deontologik kompetensiyaning muhim ko'rsatkichlari sifatida baholandi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, g'arb pedagogik tafakkurida pedagog shaxsining kasbiy-axloqiy qiyofasi, pedagogik odobi va ma'naviy mas'uliyati masalalari muhim ilmiy yo'nalish sifatida shakllangan. Xususan, Y.A.Komenskiy, J.Lokk, J.J.Russo, I.G.Pestalotssi, A.Disterveg, J.Dyui, M.Montessori hamda P.Freire kabi pedagog olimlarning qarashlarida pedagogning insonparvarligi, kasbiy mas'uliyati, o'quvchi shaxsiga hurmat bilan munosabatda bo'lishi, pedagogik muloqot madaniyati va axloqiy namunaliligiga alohida e'tibor qaratilganligi aniqlandi.

Tahlillar natijasida mazkur pedagogik qarashlar bugungi zamonaviy pedagogik deontologiyaning muhim ilmiy-nazariy manbasi ekanligi asoslandi. Ayniqsa, pedagogning kasbiy etikasi, tolerantligi, empatiyasi, reflektiv faoliyati hamda pedagogik mas'uliyatiga oid g'oyalar bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasini rivojlantirishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qilishi belgilandi.

Shuningdek, tadqiqot davomida g'arb pedagogik tafakkuridagi klassik yondashuvlar UNESCOning "Education 2030" konsepsiyasi, OECD global kompetensiyalar modeli hamda CASELning ijtimoiy-emotsional ta'lim modeli bilan metodologik uyg'unlik kasb etishi aniqlandi. Bu esa pedagogik deontologiya masalalari nafaqat tarixiy-pedagogik meros, balki zamonaviy xalqaro ta'lim standartlarining ham muhim tarkibiy qismi ekanligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari asosida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasini rivojlantirishda quyidagi tarkibiy komponentlar muhim ahamiyat kasb etishi belgilandi:

- pedagogik mas'uliyat;
- kasbiy etika;
- pedagogik muloqot madaniyati;
- reflektiv yondashuv;
- tolerantlik va empatiya;
- insonparvarlik tamoyillari;
- pedagogik hamkorlik va kommunikativ kompetensiyalar.

Mazkur ilmiy qarashlarni pedagogika oliy ta'lim muassasalarida "Tarbiya" fani o'qituvchilarini tayyorlash jarayoniga integratsiyalash pedagoglarning kasbiy-axloqiy tayyorgarligini takomillashtirish, pedagogik odob madaniyatini rivojlantirish hamda ta'lim-tarbiya samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqot natijalari asosida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasini rivojlantirishga oid ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida "Pedagogik deontologiya", "Pedagogik etika" va "Kasbiy kommunikatsiya" yo'nalishidagi maxsus modullarni kengaytirish maqsadga muvofiq.
2. Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasini rivojlantirishda Komenskiy, Lokk, Russo, Pestalotssi, Montessori va Freire kabi g'arb pedagog olimlarining pedagogik qarashlaridan foydalanishga oid metodik tavsiyalar ishlab chiqish zarur.
3. Pedagogik ta'lim jarayoniga CASELning ijtimoiy-emotsional ta'lim modeli hamda UNESCOning kompetensiyaviy yondashuvlariga asoslangan trening va seminarlarni integratsiyalash tavsiya etiladi.
4. "Tarbiya" fanini o'qitishda pedagogik muloqot madaniyati, tolerantlik, empatiya va reflektiv faoliyatni rivojlantirishga yo'naltirilgan interfaol metodlardan foydalanish lozim.
5. Bo'lajak pedagoglarda pedagogik mas'uliyat va kasbiy etikani shakllantirish maqsadida real pedagogik vaziyatlar, interfaol metodlarni amaliy mashg'ulotlarga keng joriy etish maqsadga muvofiq hisoblanadi.
6. Zamonaviy raqamli ta'lim muhiti talablaridan kelib chiqib, pedagogik deontologiya tarkibiga media madaniyat, raqamli etika va virtual kommunikativ kompetensiyalarni integratsiyalash zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 6-iyuldagi Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida "Tarbiya" fanini bosqichma-bosqich amaliyotga joriy etish chora-tadbirlari to'g'risidagi 422-son Qarori. // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 07.07.2020 y., 09/20/422/1033-son.
2. 3.Uzluksiz ma'naviy tarbiya Konsepsiyasi. // O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 31-dekabrda "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 1059-son Qarori. //Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 03.01.2020 y., 09/20/1059/4265-son.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 27-fevraldagi "Pedagogik ta'lim sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4623-sonli Qarori. // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 28.02.2020 y., 07/20/4623/0220-son.
4. Anvar, V. (2024). Development of deontological competence of future education teachers. American journal of multi-disciplinary bulletin, 2(4), 76-80.
5. Abdusattor o'g'li, V. A. (2025). Study of the development of deontological competence of future education teachers in pedagogical-psychological literature. fars International Journal of Education, Social Science & Humanities., 13(5), 639-644
6. Comenius J.A. Didactica Magna (The Great Didactic). – Cambridge: Cambridge University Press, 1896.
7. Locke J. Some Thoughts Concerning Education. – London: Thomas Tegg, 1825.
8. Rousseau J.-J. Émile, or On Education. – New York: Basic Books, 1979.
9. Pestalozzi J.H. How Gertrude Teaches Her Children. – London: Swan Sonnenschein, 1898.
10. Dewey J. Democracy and Education. – New York: Macmillan, 1916.
11. Montessori M. The Montessori Method. – New York: Frederick A. Stokes Company, 1912.
12. Freire P. Pedagogy of the Oppressed. – New York: Continuum, 1970.
13. UNESCO. Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action. – Paris: UNESCO Publishing, 2015.
14. OECD. Global Competency Framework. – Paris: OECD Publishing, 2018.
15. CASEL. CASEL Guide to Schoolwide Social and Emotional Learning. – Chicago: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning, 2020.
16. Orchard J., Winch C. What Training Do Teachers Need? Why Theory Is Necessary to Good Teaching. – London: Impact, 2015.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.